

Postbus 242
2130 AE Hoofddorp
T (088) 496 04 21
E info@cea.nl
I www.cea.nl

Datum binnenkomst	: 11 februari 2025	Referentie	: 25/ICEA/02960	Telefoon	: (088) 496 04 21
Bijlage(n)	:	Behandelaar	: Coen Bongers	E-mail	: info@cea.nl

Onderwerp   **Reactie Erasmus Universiteit Rotterdam - Consultatieformulier
uitgangspunten raamwerk**

Let op

Het consultatieformulier bestaat uit vijf onderdelen. Ieder onderdeel verwijst naar de relevante paragraaf van [het consultatiedocument](#) en bevat de bijbehorende doelstellingen, uitgangspunten, consultatievragen en antwoordvelden. Houd hier rekening mee bij het lezen van deze reactie.

Onderdeel 1 van 5

Paragraaf 3.1

Eindtermen op basis van leeruitkomsten

Doelstellingen	A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: <ol style="list-style-type: none"> 1. toekomstbestendig zijn; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe raamwerk beschrijft de eindtermen op basis van leeruitkomsten met op strategisch niveau kaders voor het onderwijs- en toetsprogramma. Onderwijsinstellingen en RPO zijn aansluitend verantwoordelijk voor het opleidings- en toetsprogramma dat wil zeggen het ontwerp van leer- en lesdoelen en de onderwijs- en toetsvormen.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke kansen ziet u (bij het ontwerpen en invullen van het opleidings- en toetsprogramma) wanneer CEA de eindtermen beschrijft op basis van leeruitkomsten? 2. Welke belemmeringen ziet u (om dit te realiseren)?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoorden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eindtermen op basis van leeruitkomsten bieden meer flexibiliteit voor de opleidingen, waardoor o.a. beter en sneller kan worden ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen. 2. De algemene uitdaging is om een goede balans te vinden tussen meer algemene en meer concrete eindtermen. Het risico bestaat dat bij een eindtermen op basis van leeruitkomsten onderlinge concurrentie leidt tot een lager kwaliteitsniveau. Een concreet probleem is dat de theoretische accountantsopleiding verdeeld is over vakken in de Bachelor, Master en Post-Master. Vanuit de Post-

Onderdeel 1 van 5

Paragraaf 3.1

Eindtermen op basis van leeruitkomsten

Master is de invloed op (de inrichting van) het onderwijs in de Bachelor en Master zeer beperkt.

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

Doelstellingen	A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: <ol style="list-style-type: none"> 2. conceptuele vorming stimuleren (en het 'stapelen' van onderwerpen voorkomen); 3. aansluiten op de diverse werkpraktijk; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe onderwijsraamwerk beschrijft de eindtermen themagericht.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke kansen ziet u als het gaat om een thematische insteek? 2. Welke belemmeringen ziet u als het gaat om een thematische insteek? 3. Voor welke (max 6) thema's zou u kiezen voor de oriëntatie Assurance en/of Accountancy-MKB?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoorden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een thematische indeling kan aantrekkelijk zijn voor studenten doordat de aanpak meer probleemgestuurd is en leidt tot (meer) integratie tussen vakgebieden. 2. Niet alle onderdelen van de eindtermen lenen zich voor een thematische aanpak. Daarom zou ten minste ook een combinatie van themagericht en vakgericht onderwijs mogelijk moeten zijn. Naar onze mening dient de thematische aanpak niet de overhand te krijgen. Een uitdaging is voorts om de thematische vakken te koppelen aan specifieke deskundigheden van (veelal vakgespecialiseerde) docenten. Verwacht mag worden dat een themagerichte aanpak leidt tot een grotere inzet, en dus een groter tijdsbeslag, van docenten.

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

3. CEA noemt zelf in haar rapport op pag. 6 al vier onzes inziens geschikte thema's: duurzaamheid, ICT/data, fraude en continuïteit. Twee andere thema's zijn ethiek en governance / accountability.

Onderdeel 3 van 5

Paragraaf 3.3

Theorie en praktijk geïntegreerd in de eindtermen

Doelstellingen	<p>A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. aansluiten op de diverse werkpraktijk. <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het leereffect voor studenten optimaal is; 2. dubbelingen voorkomen worden; 3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt; 4. de professionele ontwikkeling tot startbekwame accountant in een actieve leercultuur plaatsvindt.
Uitgangspunt	CEA wil de integratie van theorie en praktijk zoveel mogelijk stimuleren door de eindtermen geïntegreerd te beschrijven en in het raamwerk geen onderscheid te maken in eindtermen voor theorie en praktijk.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kijkt u aan tegen de integratie van de eindtermen van theorie en praktijk? 2. Welke kansen ziet u daarin voor studenten, het onderwijs- en/of het werkveld? 3. Welke belemmeringen ziet u?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoorden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij delen graag het uitgangspunt dat integratie van theorie en praktijk wenselijk is, en staan daar sympathiek tegenover, maar menen voornamelijk dat dit in de praktijk maar in beperkte mate haalbaar is. Onderdelen waar wij op dit punt mogelijkheden zien zijn risicoanalyse, beoordeling van de materialiteit, en de rol van interne beheersing bij de audit. Studenten kunnen op deze punten voorbeelden uit hun eigen praktijk inbrengen in de classroom.

Onderdeel 3 van 5

Paragraaf 3.3

Theorie en praktijk geïntegreerd in de eindtermen

2. Meer integratie maakt een betere afstemming mogelijk tussen het onderwijsveld en het praktijkveld. Deze afstemming is op zichzelf al van wederzijds belang: voor het onderwijsveld om beter zicht te krijgen op de feitelijke praktijkbeleving van studenten en voor het praktijkveld om beter zicht te krijgen op de verschillende fasen van de theorie-opleiding.

3. De verschillen in werkkringen en werkzaamheden tussen de studenten vormen hier een wezenlijke belemmering. Bovendien blijven de werkzaamheden in de praktijk ver achter bij de onderwerpen die op theoretisch niveau aan de orde komen, met andere woorden, de theorie loopt ver vooruit op de praktijkbeleving van de studenten.

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

Doelstellingen	<p>A. Eindtermen die zodanig zijn van opzet en inhoud dat ze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen. <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt. <p>C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd; 2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.
Uitgangspunt	<p>In het nieuwe raamwerk wordt de ECTS-norm per vakgebied losgelaten. Het beheersingsniveau omschrijft de kwalificaties bij afronding van de accountantsopleiding. Dit geeft de mate van complexiteit en zelfstandigheid aan waarop iemand de vereiste competenties moet behalen. De kwalificaties sluiten aan op het European Qualifications Framework (EQF) zoals dat in EU verband is opgesteld. Ook stelt CEA de eisen waaraan een student moet voldoen om de praktijkopleiding te mogen beginnen conform EQF. Voor de normen van de studielast en studieduur overweegt CEA verschillende mogelijkheden. Deze verschillen in hoeverre CEA opleidingen ruimte biedt om het opleidings- en toetsprogramma in te vullen en een beroep doet op de verantwoordelijkheid van de opleidingen om de kwaliteitsnorm te handhaven. In haar toezichtsrol beoordeelt CEA in hoeverre opleidingen de eindtermen realiseren en vaststellen dat een student deze heeft behaald.</p>
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op welk niveau horen kwantitatieve en/of kwalitatieve normen thuis in de eindtermen?

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<p>Bijvoorbeeld op themaniveau, op initieel- en/of eindniveau? En maakt u daarin onderscheid als het gaat om type normering (studielast, studieduur, beheersingsniveau)?</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Acht u het noodzakelijk om normen op te nemen in de eindtermen voor studielast en studieduur? Wat zijn uw voornaamste overwegingen hierbij? 3. Welke kansen of belemmeringen ziet u bij de mogelijkheden (zie hieronder) die CEA moet meenemen in haar overweging?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding.
Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij zijn voor een normering van de studielast en studieduur op eindniveau. Normering van het beheersingsniveau zou kunnen voortvloeien uit de eindtermen. 2. Wij menen dat naast een minimale totale urennorm voor de opleiding een globale urennorm per vak wenselijk is (met bijvoorbeeld een bandbreedte). Dit maakt het mogelijk om een zekere mate van inwisselbaarheid tussen vakonderdelen te bewerkstelligen, om ook bij grotere verschillen in vooropleiding de duur van de accountantsopleiding binnen de perken te houden. 3. Door normering op eindniveau gekoppeld aan eindtermen op basis van leeruitkomsten kunnen meer verschillen ontstaan tussen de opleidingen op verschillende universiteiten. Dat is wat ons betreft geen nadeel. Universiteiten kunnen zo verschillende accenten leggen. Ook de universitaire opleiding Bedrijfseconomie aan de verschillende universiteiten kennen accentverschillen. De toetsing door de CEA wordt hierdoor wel lastiger.

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	Mogelijkheden	Uw overwegingen:
	<p>Studielast theoretische opleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast, • Een minimum ECTS-norm voor gehele accountantsopleiding of een (minimum) ECTS-norm enkel voor de postinitiële fase.	<p>Wij kiezen voor een minimum ECTS-norm voor de hele accountantsopleiding. Het ontbreken van normering voor de studielast leidt mogelijk tot te grote, maatschappelijk niet goed verdedigbare, afwijkingen tussen universiteiten. Ook Bachelor- en Masteropleidingen, hoe verschillend ook, kennen een studielastnormering. Een ECTS-norm enkel voor de post-initiële fase vinden wij niet passend omdat het niet uitmaakt of aan de eisen wordt voldaan in het kader van de Bachelor, Master of de Post-Master.</p>
	<p>Studieduur en -last praktijkopleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Urennorm behouden, al dan niet met een kwalitatieve norm voor vakgebied en type werkzaamheden; • Geen vertaling naar een urennorm, invulling aan NBA/RPO voor driejarige praktijkopleiding; • Geen kwalitatieve norm voor	<p>Wij denken dat het belangrijk is om een zodanig invulling aan de praktijkopleiding te geven dat de gehele RA-studie (theorie en praktijk) in 3 jaar kan worden afgerond, waarbij in de 3-jarige praktijkopleiding voldoende rekening wordt gehouden met de feitelijke mogelijkheden om</p>

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<p>vakgebieden of type werkzaamheden.</p>	<p>praktijkwerkzaamheden te verrichten. De meeste praktijkervaring doet men op na het afstuderen, los van een formele 'learning'-context. Integratie met de HR-cyclus op de kantoren is hierbij van belang. Dit betekent dat een zekere mate van flexibiliteit noodzakelijk is, omdat werkomgevingen van studenten verschillen (bijv. de Big Four t.o.v. MKB-kantoren). Een totale urennorm is daarbij wel wenselijk, zonder een al te strikte indeling naar type werkzaamheden en zonder te veel protocollering.</p>
	<p>Beheersingsniveau theoretische en praktijkopleiding:</p> <p>CEA sluit met haar kwalificaties aan op het raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs. Het gaat om beheersing van de competenties op bachelor en/of masterniveau.</p> <p>CEA stelt per oriëntatie toelatingseisen (minimum) voor praktijkopleiding in aansluiting op het beroepsprofiel.</p>	<p>Wij zijn ermee eens dat de CEA met haar kwalificaties aansluit op het raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs.</p> <p>Wij aarzelen over het stellen van toelatingseisen voor de praktijkopleiding.</p>

Onderdeel 5 van 5

Paragraaf 3.5

Aandacht voor (brede en diverse) instroom en doorstroom

Doelstellingen	C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat: <ol style="list-style-type: none"> 1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd; 2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.
Uitgangspunt	CEA overweegt een minimum set van competenties te beschrijven op basis waarvan een student aan de postinitiële fase van de theoretische opleiding kan beginnen zonder aanvullende deficiënties (instroomprofiel). Dit maakt voor studenten helder waar minimaal aan moet zijn voldaan en belemmert de student niet in zijn keuze van onderwijsinstelling. Opleidingen kunnen op basis van de minimum set een ontwikkelgesprek houden om te bepalen in hoeverre een student al competenties heeft verworven en waar aanvullende ondersteuning nodig is.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kijkt u aan tegen het beschrijven van een minimum set van competenties benodigd om te kunnen starten in de gehele postinitiële fase van de opleiding (dus het theorie- en praktijkdeel)? Welke uitdagingen ziet u daarbij om dit te realiseren? 2. Wat is er volgens u nog meer nodig om een bredere en diverse instroom te faciliteren?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Opleiding
Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij vinden het van belang dat de beschrijving van een minimum van competenties voldoende concreet moet zijn en mede gericht op de vereiste kennis en vaardigheden van de vakgebieden die voor de accountant van belang zijn. De uitdaging is om hier wel voldoende concreet te zijn, maar niet te belemmerend voor de instroom.

Onderdeel 5 van 5

Paragraaf 3.5

Aandacht voor (brede en diverse) instroom en doorstroom

2. Een gedachte kan zijn om een (landelijke) toets te organiseren, niet om de daarmee de toelating te beperken, maar met als primair doel om vast te stellen op welke gebieden daadwerkelijk deficiënties bestaan die per universiteit moeten worden opgelost.